

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 5 mars 1888, kl. 7 e. m.

Betänkande, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

Bevillningsutskottet har fått till sig hänvisade dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 15, angående skatt å vissa enskilda telefonanläggningar, jemte ett i anledning af samma proposition inom Andra Kammaren af herr P. Waldenström afgifvet yttrande, dels ock tvenne motioner angående förhöjd beskattning af enskilda banker med sedelutgifts rätt, och får utskottet jemlikt 40 § riksdagsordningen häröfver afgifva betänkande.

Under åberopande af ett berörda kongl. proposition bilagdt protokoll öfver finansärenden för den 31 december 1887, föreslår Kongl. Maj:t, att, med ändring af § 8 i kongl. förordningen den 16 maj 1884 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, efter § 7 i berörda förordning måtte införas två §§ af följande lydelse:

4. *Bevillningsafgift af telefoninnehafvare.*

§ 8.

För hvarje telefonapparat, som står i förbindelse med en central-telefonstation och dertill hörande telefonnät, erlägges innehafvaren årligen en afgift af tio kronor. Sådan afgift erlägges dock icke för de apparater,

Bih. till Riksd. Prot. 1888. 5 Saml. 1 Afd. 4 Häft.

hvilka anordnats af kongl. telegrafstyrelsen eller på statens bekostnad inrättas och underhållas.

Till upplysning vid denna afgifts debitering vare styrelse för telefonbolag eller telefonförening skyldig att hvarje år i Stockholm före den 1 augusti till öfverståthållareembetet och i öfriga delarne af riket före den 1 november till Kongl. Maj:ts befallningshafvande insända uppgift på samtliga innehafvare af telefonapparater, hvilka under någon del af löpande året varit förenade med bolagets eller föreningens telefontät. Af dessa uppgifter meddele öfverståthållareembetet och Kongl. Maj:ts befallningshafvande utdrag till vederbörande tjänstemän.

Försummar styrelse för telefonbolag eller förening att inom stadgad tid insända sådan uppgift, som i näst föregående mom. sägs, böte 5 kronor; och ege öfverståthållareembetet eller Kongl. Maj:ts befallningshafvande att med föreläggande af lämpligt vite infordra dylik uppgift.

Debitering, uppbörd, afkortning och redovisning.

§ 9.

De under litt. A, B, C, D och G omförmälda bevillningsavgifter skola införas i särskilda längder, hvilkas upprättande åligger på landet härads-skrifvaren och i stad vederbörande tjänsteman; och bör i öfrigt hvad angående debitering, uppbörd, afkortning och redovisning af bevillning af fast egendom samt af inkomst är stadgad i tillämpliga delar lända till efterrättelse äfven beträffande nyssnämnda bevillningsavgifter.

Kongl. Maj:t föreslår vidare, att omförmälda förändringar i förordningen af den 16 maj 1884 må tillämpas från och med början af år 1889.

Såsom skäl för den sålunda föreslagna skatten anför uti ofvanberörda statsrådsprotokoll chefen för finansdepartementet, bland annat, följande:

»I underdånigt memorial den 26 augusti 1887 har telegrafstyrelsen fäst på uppmärksamheten å den minskning i telegrafverkets inkomster, som tog sin början år 1884 och alltjemt är i fortgående.

Totalbeloppet af telegrafverkets inkomster har nemligen under nedannämnda år utgjort:

år 1883	kronor	1,350,442: 24,
» 1884	»	1,329,927: 25,
» 1885	»	1,325,127: 32,
» 1886	»	1,246,527: 69.

Men för år 1887 antages beloppet ej komma att i nämnvärd mån öfverstiga 1,200,000 kronor och till enahanda belopp har telegrafstyrelsen beräknat 1889 års inkomster.

Under tiden har det ej, trots den bästa vilja, varit möjligt att nedsätta verkets utgifter i motsvarande mån. De för verket fastställda stater sluta å följande belopp:

för år 1883 å.....	kronor	1,295,340: —
» » 1884 ».....	»	1,297,110: —
» » 1885 ».....	»	1,291,775: —
» » 1886 ».....	»	1,289,850: —
» » 1887 ».....	»	1,285,609: —
» » 1888 ».....	»	1,274,358: —

I det förslag till reglering af telegrafverkets utgifter för år 1889, hvilket jag inom kort har att för Eders Kongl. Maj:t anmäla, har telegrafstyrelsen beräknat utgifterna till 1,260,000 kronor. För hvarje år blifver förhållandet således ogynnsammare, och från och med innevarande år visar sig en brist, för hvars betäckande andra statsmedel under en eller annan form måste anlitas. I sådant afseende bör jag erinra derom, att Eders Kongl. Maj:t redan den 16 sistlidne september anbefalt statskontoret att af under händer varande medel anordna och till telegrafstyrelsen i mån af requisition utbetala ett penningeförskott af 50,000 kronor mot skyldighet för telegrafstyrelsen att återbetala detta förskott af inflytande medel, i den mån dessa dertill lemna tillgång, hvartill emellertid för närvarande ingen utsigt förefinnes.

Huruvida någon väsentligare besparing i utgifterna för post- och telegrafverken skulle vinnas genom dessa verks förening till ett, är en fråga, som flere gånger varit uppkastad och senast den 9 januari 1882 utgjort föremål för Eders Kongl. Maj:ts pröfning, som utföll så, att Eders Kongl. Maj:t enligt statsrådets hemställan fann framställningen derom ej för det dåvarande föranleda vidare åtgärd. Till stöd för denna hemställan anförde då varande chefen för finansdepartementet hufvudsakligen två skäl: det ena den ökning i göromålen, som postsparbanksärendena antogos skola pålägga postpersonalen, och det andra ovissheten om hvilken omgestaltning af formerna för telegrafverksamheten uppfinningen af telefonen kunde medföra. I sistnämnda afseendet synes erfarenheten gifva vid handen, att telefonväsendet, långt ifrån att föranleda en ökning i göromålen för telegrafverkets personal, ledt till ett minskadt användande af telegrafan. Det är derföre min åsigt att, sedan ytterligare någon tids erfarenhet vunnits rörande alla på saken inverkan

omständigheter, frågan om post- och telegrafverkens förening i ändamål att derigenom i någon mån nedbringa förvaltningskostnaden bör å nyo tagas under allvarlig ompröfning. Utan afseende å hvad af en sådan ompröfning kan framgå, finner jag dock de nuvarande omständigheterna mana till vidtagande af en annan åtgärd, i öfverensstämmelse med hvad telegrafstyrelsen i den förstomförmälda skrifvelsen hemställt.

Den inträdda betydliga minskningen i telegrafverkets inkomst har uppstått genom inskränkning af den inrikes telegramvexlingen. Den utländska telegramvexlingen har nemligen, med undantag endast för år 1884, varit i ett jemt, om ock obetydligt stigande. Då det bör antagas, att de på telegrafkorrespondensen inverkan förhållanden, hvilka åstadkommit en förökning i den utländska korrespondensen, bort göra sig gällande äfven med afseende på den inländska, vill telegrafstyrelsen söka orsaken till olikheten i någon omständighet, som på de båda slagen af telegrafkorrespondens inverkat olika. Ett sådant inflytande har telefonväsendet utöfvat genom sin konkurrens med telegrafan i fråga om befordrande af meddelanden inom rikets gränser. Att det varit just denna konkurrens, som förorsakat den inländska telegramvexlingens förminskning, synes så mycket mera uppenbart som denna förminskning först lät sig märka under det år, nemligen 1884, då telefonförbindelser mellan olika telegraforter började i mera afsevärd grad komma till stånd. Dessa telefonförbindelsers ytterligare utvidgning har också sedermera åtföljts af motsvarande minskning af den inrikes telegrafkorrespondensen.

Då det alltså icke torde kunna bestridas, att statsverket lider en ganska känbar förlust till följd af de enskilda telefoninrättningarnas täflan med statens telegrafverk, har telegrafstyrelsen uttalat den mening, att staten härför borde fordra någon ersättning af dem, som draga nytta af telefoninrättningarna.

Telefonväsendet här i landet har som bekant fått utveckla sig med den allra största frihet, och då inom representationen på, såsom mig synes, goda grunder snarare visat sig benägenhet att befordra vidare utsträckning af denna frihet än motsatsen, synes det icke antagligt, att något förslag att genom lagbestämmelser inskränka de enskilda telefoninrättningarnas verksamhet i täflan med statstelegrafan skulle vinna framgång. Om nu emellertid de enskilda telefonnäten allt mer utvidgas, så att telefonförbindelse erhålles äfven mellan sins emellan mycket aflägsna orter — och härför finnes numera icke något tekniskt hinder — lider det icke något tvifvel, att minskningen i telegrafverkets inkomster varder så stor, att verkets vidmagthållande i tidsenligt skick blir förenadt med känbar uppoffring från statsverkets sida. Det låter sig nemligen icke alltid göra att, så snart en telegrafstation till

följd af konkurrens från enskilda telefonledningar upphör att betäcka sin driftkostnad, helt enkelt indraga densamma, ty telefonen kan, enligt hvad allmänt torde erkännas, åtminstone icke ännu i alla afseenden ersätta telegrafen, och den allmänna rörelsens intressen skulle därför illa tillgodoses, om man endast bibehölle sådana telegrafstationer, som bära sig. Dessa senares antal är jämförelsevis ringa mot antalet af de stationer, der utgifterna öfverskjuta inkomsterna. Då nu de enskilda telefonledningarnas täflan med statens telegrafverk hotar att än mer förminska det fåtal af telegrafstationerna, som hittills lemnat någon behallen inkomst, samt att allt mer öka den brist i telegrafverkets inkomster, för hvars fyllande andra statsmedel redan måst anvisas, synes det mig vara hög tid att af telefonväsendet fordra någon godtgörelse, för de förluster, detsamma vållar statsverket.

I förstberörda underdåniga yttrande har telegrafstyrelsen redogjort för det sätt, på hvilket telefonväsendet behandlats af de europeiska staterna.

I allmänhet har rätten att anlägga telefonledningar förklarats likaväl som rätten att anlägga telegraflinier utgöra ett statsmonopol, och staten har sedan antingen själf tagit inrättandet af telefonförbindelser om hand, såsom i Tyskland och Schweiz, eller ock, såsom i andra länder, gjort rätten dertill beroende på koncession i hvarje särskildt fall. I de länder, der koncessions-systemet vunnit tillämpning, har koncessionsinnehafvaren vanligen att erlägga någon viss årlig afgift till statskassan. Denna afgift utgöres i vissa länder af en i koncessionen bestämd procent af bruttointägterna på företaget. Sålunda utgå i England, Frankrike och Ryssland 10 procent af bruttointkomsten till staten och i Spanien får koncessionsinnehafvaren afstå ända till 25 procent af sin bruttointkomst, hvarjemte han måste underkasta sig att få sitt telefontät indraget, derest staten anlägger ett dylikt inom samma trakt. I andra länder åter, såsom i Belgien, Italien och Österrike, utgår telefon-skatten i form af en viss afgift för hvarje till ett telefontät hörande ledning eller apparat. I Belgien är denna afgift bestämd till endast 5 francs (= 3 kr. 60 öre) för hvarje *abonnet*, men staten eger der att efter viss i koncessionen bestämd tid (högst 25 år) utan ersättning öfvertaga hela anläggningen, hvilken äfven tidigare kan af staten inlösas mot erläggande af anläggningskostnaden. I Italien erlägges en afgift af 15 francs (= 10 kr. 80 öre) för hvarje *apparat* och i Österrike 12 gulden (= ungefär 18 kronor) för hvarje *ledning*.

I våra grannländer Norge och Finland är visserligen icke någon beskattning af telefonväsendet införd, men statstelegrafn är der på annat sätt skyddad mot alltför stor konkurrens af telefoninrättningarne. I Norge är det nemligen icke medgifvet att utan särskild tillåtelse utsträcka en enskild telefonledning utöfver en stads eller ett härads gränser, och i Finland få dylika ledningar, der de ej uteslutande afse enskildt bruk, icke anläggas utan

vederbörlig koncession, deri staten eger förbehålla sig rätt att efter viss tid inlösa hela anläggningen.

I Danmark äro, så vidt jag känner, ännu icke några lagbestämmelser rörande telefonväsendet meddelade, men förslag har varit väckt om införande af koncessionssystemet.

Vid jemförelse af ofvan omförmälda i utlandet tillämpade system vid beskattning af telefonväsendet har telegrafstyrelsen kommit till den slutsats, att afgiftens läggande på de särskilda telefonapparaterna i hvarje särskildt telefontät vore den för våra förhållanden bäst lämpade skatteformen.

I likhet med telegrafstyrelsen anser jag därför rättast att låta skatten utgå med ett visst belopp för hvarje telefonapparat.

Då ifrågakommande beskattning naturligen icke bör drabba sådana ledningar, som anläggas af enskild person och icke äro afsedda för allmänheten, torde, på sätt telegrafstyrelsen jemväl föreslagit, böra stadgas, att afgift skall erläggas endast för sådana apparater, som stå i förbindelse med en centraltelefonstation och dertill hörande telefontät.

I fråga om afgiftens storlek har telegrafstyrelsen erinrat, att då abonnementsavgift i England, Frankrike och Ryssland kan uppgå ända till 500 à 600 francs om året, beskattningen med tio procent af abonnementsavgiften ställer sig ej obetydligt högre än i de länder, der en bestämd årlig skatt erlägges. Bland de senare länderna hade väl Belgien den lägsta avgiften, men der skulle ju anläggningen vid koncessionstidens slut tillfalla statsverket utan ersättning. Den billigaste avgiften, som någon utländsk stat kräfd, vore således den italienska med femton francs för hvarje apparat. I öfverensstämmelse härmed har telegrafstyrelsen föreslagit, att beskattningen å de svenska telefonledningarne måtte bestämmas till tio kronor för apparat. Styrelsen antager, att en sådan beskattning skulle inbringa statsverket 100,000 kronor om året. Och då det uppgifna beloppet af 10 kronor för hvarje apparat synes lämpligt och billigt, samt den utaf styrelsen beräknade statsinkomsten synes mig ungefär motsvara den förlust, de enskilda telefonledningarne för närvarande tillskynda statens telegrafverk, förordar jag det af styrelsen föreslagna beloppet.

Under förutsättning att statsverket genom beskattning af enskilda telefonledningar bereddades någon ersättning för den förlust, sådana ledningar tillskyndade telegrafverket, har telegrafstyrelsen uttalat den åsigt, att tillstånd till anläggning af enskilda telefonledningar öfver allmän väg och kronans mark kunde i vidsträcktare mån än hittills vinna nådigt bifall. Telegrafverkets ledningar borde dock icke undanträngas från de allmänna vägarne,

å hvilka dessa alltid borde ega företrädesrätt framför enskilda telefonledningar. Ej heller kunde enskilda telefonledningar tillåtas mellan landets hufvudorter, såsom Stockholm, Göteborg, Gefle, Norrköping, Sundsvall med flera ställen; ty eljest skulle telegramvexlingen lida en inskränkning, som icke kunde uppvägas af de ifrågasatta afgifterna. Anläggning af dylika telefonledningar borde förbehållas telegrafverket under de vilkor, nådiga brefvet den 10 april 1885 för sådant fall bestämmer.

Det återstår ännu att taga i öfvervägande, huruledes uppbörden af de ifrågavarande afgifterna bör anordnas. Utan tvifvel bör uppbörden ske genom de vanliga uppbördsmännen, och jag tror densamma kunna anordnas enklast genom att låta beskattningen utgå under titeln *bevillning af särskilda förmåner och rättigheter*, som redan omfattar afgifter af sins emellan särdeles olika beskaffenhet. Om hvarje styrelse för telefonbolag eller telefonförening tillförbindes att hvarje år i Stockholm före den 1 augusti till öfverståthållare-embetet och i öfriga delarne af riket före den 1 november till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande insända uppgift å samtliga innehafvare af telefonapparater, hvilka under någon del af löpande året varit förenade med bolagets eller föreningens telefontät, blefve Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i tillfälle att deraf lemna del åt vederbörande uppbördsmän för skattens påförande i den vanliga debetsedeln.»

Angående telefonväsendets utveckling i vårt land erinrar utskottet, att den första telefonledningen i Sverige anlades i december 1877, samt att uppfinningen sedermera utvecklade sig med sådan snabbhet, att år 1885 telefonapparaternas antal i Stockholm och dess granskap uppgick till omkring 4,000, eller en apparat på hvar 50:de invånare, hvarjemte i 53 af Sveriges städer funnos telefontät med ett sammanlagdt antal apparater af 11,122.

Förhållandet mellan antalet telefonapparater och folkmängden var i Europas förnämsta länder vid slutet af år 1884, enligt en i tidskriften *L'electricien* införd tabell, följande:

Ryssland	en apparat på hvar	34,874	invånare
Frankrike	»	6,811	»
Italien	»	5,376	»
Storbritannien	»	4,273	»
Belgien	»	2,292	»
Holland	»	1,867	»
Schweiz	»	755	»
Sverige	»	594	»

Såsom häraf framgår, har telefonväsendet icke i något annat europeiskt land vunnit en sådan utsträckning som i Sverige, och torde väl orsaken härtill företrädesvis böra sökas i den omständigheten, att telefonväsendet i Sverige, i motsats mot hvad förhållandet varit i andra länder, fått utveckla sig i nästan fullständig frihet.

Angående telefonväsendets ordnande i vårt land tillåter sig utskottet att ur ett vid 1886 års riksdag af Andra Kamnarens tillfälliga utskott n:o 2 afgifvet betänkande, i anledning af en af herr Ljungman väckt motion om förslag till lag för meddelande af koncession åt enskilde att anlägga telegraf- och telefonledningar, här intaga följande:

»Vid början af telefonledningars anläggande här i landet förhöll sig telegrafstyrelsen temligen obekymrad beträffande den betydelse, den nya uppfinningen kunde komma att få för telegrafverket. På gjord förfrågan hos telegrafstyrelsen, om från telegrafverkets sida hinder mötte för anläggande af telefonledningar i Stockholm, svarade styrelsen den 21 november 1879, »att något hinder från telegrafverkets sida ej borde möta för åvägbringandet af en dylik telefonanläggning», och på likaledes gjord framställning om ifrågasatta anläggningar af telefonnät i Göteborg, Malmö, Norrköping, Gefle, Jönköping, Örebro och Sundsvall resolverades den 23 juli 1880, »att från telegrafverkets sida icke förefinnes något hinder för telefonanläggningars åvägbringande» jemväl å de angifna orterna. Det dröjde emellertid ej fullt ett år derefter, förr än telegrafstyrelsen fann sig af den lifliga privata verksamhet, som under tiden uppstått, föranledd att den 27 maj 1881 hos Kongl. Maj:t göra framställning om, att åtgärder borde vidtagas för telefonväsendets anslutning till statens telegrafverk och att afgiften för telefonens begagnande måtte sättas så, att de med telefonanläggningarna förenade utgifterna blefve betäckta inom loppet af fem år, hvadan den årliga afgiften skulle kunna bestämmas till 80 kronor, då ledningens längd icke öfverstege 2 kilometer, samt ytterligare 20 kronor för hvarje påbörjad kilometer utöfver de 2 första. Och hemstälde styrelsen tillika, att till bestridande af kostnaderna för telefonanläggningarna måtte anvisas ett belopp af högst 100,000 kronor. Den 10 juni 1881 bemyndigade Kongl. Maj:t telegrafstyrelsen att anlägga telefonledningar och stälde till dess disposition 100,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden såsom förskott mot 4 procent ränta och med skyldighet att återbetala $\frac{1}{5}$ årligen. Den 19 juni 1881 utfärdade telegrafstyrelsen på grund deraf kungörelse i ämnet och inom årets slut inkommo till telegrafstyrelsen 19 anmälningar om telefonförbindelsers erhållande.

Den 14 april 1882 hemstälde telegrafstyrelsen, att Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huruvida icke förhållandena påkallade åtgärder i syftemål, att svenska telegrafverket i likhet med dylika statsinrättningar i

de allra flesta andra europeiska länder måtte genom lagstiftning betryggas mot den för staten förlustbringande täflan, som kunde uppstå, derest den enskilda företagsamheten medgäfvos att utan någon inskränkning upprätta och mot betalning upplåta telegraf-, telefon- eller dermed likartade förbindelser inom riket. Då denna hemställan ej föranledde till någon Kongl. Maj:ts åtgärd, gjorde telegrafstyrelsen den 30 mars 1883 ytterligare framställning om lagstiftning i ämnet, hvarjemte såsom förberedande åtgärd anhölls om föreskrift derom, att telegraf-, telefon- eller likartade förbindelser ej måtte af enskild person eller bolag få upprättas å kronans mark eller inom området för allmän landsväg, statens eller sådan enskild jernväg, som står i förbindelse med statens telegrafnät, eller för öfrigt inom tio meters afstånd från befintliga staten tillhöriga telegrafledning, så framt Kongl. Maj:t ej dertill för hvarje gång lemnade särskildt tillstånd. Den 20 april 1883 utfärdades kongl. kungörelse i hufvudsaklig öfverensstämmelse med denna telegrafstyrelsens anhållan, med uteslutande af bestämmelsen om afståndet från telegrafledning och företeende af intyg från jordegare, och den 13 juli 1883 fullständigades denna kungörelse genom en skrifvelse till styrelsen för statens jernvägstrafik, såsom svar på af denne den 1 juni gjord framställning i fråga om tillämpningen. I denna skrifvelse medgifves åt statens och enskilda jernvägsförvaltningar rätt att åt enskilda bevilja tillstånd att å jernvägsstationernas expeditioner införa telegraf- och telefonledningar och att derstädes insätta och begagna därför nödiga apparater.

Den 10 april 1885 bemyndigade Kongl. Maj:t telegrafstyrelsen att, der så lämpligen kan ske, upprätta telefonförbindelse jemväl mellan orter, som förut äro med hvarandra i telegrafiskt samband, på vilkor: att telegrafverket får ersättning för anläggningskostnaden till halfva beloppet före anläggningens början och återstoden när linien är färdig; att en afgift af 50 öre erlägges för hvarje telefonsamtal under högst 5 minuters tid; att derut- öfver någon ytterligare afgift ej får allmänheten åläggas af kommun, bolag eller enskilda personer; samt att telegrafstyrelsen mot återgåldande af be- kommen ersättning får upphäfva öfverenskommelsen.»

Då en sådan skatt som den af Kongl. Maj:t nu föreslagna naturligen skulle verka hämmande på telefonväsendets utveckling, anser utskottet be- tänkligt att utan trängande nödvändighet dymedelst göra afbräck i ett kom- munikationsmedel, hvilket på många ställen blifvit så godt som oumbärligt för industrien och affärlifvet. Det är visserligen sant, att i de flesta europeiska länder staten antingen gjort rätten att anlägga telefonledningar

till ett statsmonopol eller ock ålagt dem en viss beskattning, men en sådan åtgärd från statens sida har merendels egt rum genast vid telefonväsendets uppkomst. Hos oss deremot har, såsom ofvan visas, telefonväsendet fått utveckla sig under förutsättning af fullständig frihet. En nu ålagd skatt skulle därför här mer än annorstädes kännas tung och obillig. Vid föregående riksdagar har också vid upprepade tillfällen den åsigt uttalats och gjort sig gällande, att telefonväsendet icke bör underkastas några inskränkningar från statens sida utan fortfarande få utveckla sig i största möjliga frihet.

Beträffande de telefonapparater, som skulle drabbas af den nu föreslagna skatten, vill utskottet till en början fästa uppmärksamheten derpå, att lika obestriddigt som det enligt utskottets åsigt är, att de telefoner, som besörja förbindelsen mellan olika orter, konkurrera med telegrafverket, lika otvifvelaktigt lär det väl få anses, att så icke kan vara förhållandet med de telefonledningar, som förbinda olika platser inom samma stad. Men då finnes heller icke någon orsak att, såsom ersättning åt statsverket för minskade inkomster från telegrafverket, ålägga dylika telefonledningar skatt.

Hvad deremot angår telefonledningar emellan olika orter, torde dessa ledningar utan allt tvifvel hafva förorsakat minskning i telegrafverkets inkomster. Någon utredning i hvad mån dylika telefonförbindelser varit vållande till telegrafverkets under de senare åren alltjemt minskade inkomster är likväl ej för handen, då det enligt utskottets åsigt icke kan med säkerhet antagas, att telefonväsendet ensamt varit orsaken dertill. Utskottet vill i sådant hänseende erinra derom, att likartade minskningar i telegrafverkets inkomster flera gånger inträffat, innan telefonen var kommen i bruk, såsom åren 1858, 1865 och 1868 samt jemväl åren 1878 och 1879, då telefonväsendet i vårt land ännu ej vunnit någon afsevärd utsträckning.

I sammanhang härmed vill utskottet uttala såsom sin åsigt, att telefonväsendet icke uteslutande motverkat utan äfven i viss mån befrämjat telegrafkorrespondensen. Samma åsigt uttalades jemväl vid 1884 års riksdag af dåvarande chefen för finansdepartementet, som i ett inom Andra Kammaren hållet anförande härom yttrade: »I de många fall, då fråga varit om att sätta en statens telegrafstation i stad eller på landsbygden eller vid jernvägsstation i förbindelse med den omkringliggande neijden, har regeringen deremot meddelat tillåtelse till utförande af anläggningen, och min tanke är, att i sådana fall telefonledningar, långt ifrån att medföra något men för telegrafverket, tvärtom befrämja telegrafkorrespondensen».

I öfrigt anser utskottet det ingalunda vara satt utom allt tvifvel, att telefonväsendet med nödvändighet måste förorsaka en menlig inverkan på

telegrafverkets finansiella ställning. Det synes nemligen, som om telegrafverkets utgifter skulle kunna i icke ringa mån minskas genom indragning af telegrafstationer å en del orter samt inrättande i deras ställe af telefonstationer, hvarigenom aflöning åt fackbildade tjänstemän m. fl. poster komme att utgå.

Utskottet vill dessutom erinra, att motioner om förening af post- och telegrafverken blifvit väckta jemväl vid innevarande riksdag, samt att, för den händelse denna fråga nu vinner sin lösning i den af motionärerna angifna riktning, förvaltningskostnaderna derigenom torde kunna i ej obetydlig mån nedbringas.

Utskottet, som delar telegrafstyrelsens åsigt af det önskvärda deri, att telefonförbindelser mellan hufvudorterna för landets affärsrörelse, såsom t. ex. Stockholm, å ena, samt Göteborg, Gefle, Norrköping och Sundsvall med flera städer, å andra sidan, blifva upprättade af telegrafverket, vill derjemte såsom för telegrafverket önskvärdt framhålla, att, ifall koncession till dylika större telefonledning ar meddelas åt enskilda, staten, liksom förhållandet är i Belgien, förbehåller sig rätt att framdeles inlösa anläggningen.

Blifva dylika tidsenliga reformer vidtagna, skulle derigenom, enligt utskottets åsigt, den minskning i telegrafverkets inkomster, som telefonväsendet kan hafva vållat, kunna åtminstone delvis förebyggas. I motsatt fall åter torde måhända en skatt af nu föreslagen storlek icke i framtiden mäkt a uppfylla sitt ändamål att hålla telegrafverket skadeslöst för den detsamma genom telefonväsendet tillskyndade förlust. Någon visshet härutinnan förefinnes i alla händelser icke, och ligger i denna omständighet enligt utskottets åsigt ett af de viktigaste skälen emot en dylik beskattningsåtgärd.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

1:o

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Two motionärer hafva vid innevarande riksdag inom Första Kammaren väckt förslag om förhöjning i den särskilda bevillningsafgiften för enskilda banker med sedelutgifningsrätt.

Friherre *Klinckowström* anför härom i sin motion, n:o 12, att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt vore att anse såsom ett monopol, samt borde såsom sådant högre än annars beskattas; att enligt nu gällande kongl. förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter för denna de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt endast skattades med 3 kronor för hvarje ett tusen kronor af det högsta beloppet af bankens sedlar, som på en gång under näst föregående året varit utlemnade i rörelsen, och att denna beskattning numera ej kunde skattas högre än till omkring 177,000 kronor, samt att en beskattning af tre procent af ifrågavarande sedelutgifning, hvars högsta belopp under året 1887 icke torde kunna kalkuleras högre än till omkring 50,500,000 kronor, icke kunde anses för hög och endast skulle för sistnämnda år möjligen hafva utgjort 1,338,000 kronor. På grund häraf hemställer motionären: att § 5 uti gällande kongl. förordning angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter måtte sålunda förändras, att bevillningsafgiften för enskilda bankers sedelutgifningsrätt skall utgå, från den 1 januari 1889 och tills vidare, med trettio (30) kronor för hvarje ett tusen kronor af det högsta belopp af banksedlar, som på en gång, under näst föregående året varit utlemnade uti rörelsen.

Herr *Smith* åter anför i sin motion, n:o 29, under åberopande af motiveringen till sin vid 1886 års riksdag väckta motion, n:o 31, att det vore af allra yttersta vikt för landet att blifva utaf med den enskilda banksedelutgifningen, så att landets konsumtionsförmåga måtte kunna minskas i sådana tider, då importen alltför mycket ville öfverstiga exporten; att i betraktande af den inkomst, som andra länder hemta af medgifven enskild sedelutgifning, motionären ansåge, att den minsta skatt i förhållande till vår räntefot, som sedelutgifvande bank borde lemna staten för det sedelbelopp i medeltal, som banken kunnat hålla ute, borde vara tre procent eller trettio kronor pr tusen. En dylik skatt af 3 procent på sedelutgifningen skulle minska bankernas nettovinst med mindre än $\frac{1}{4}$, och då hvarken jordbrukare eller många industriidkare eller enskilda kapitalister kunde erhålla en sådan inkomst på sin egen förmögenhet, som i allt fall tillkomme de enskilda bankernas lottegarer, så borde dessa ej behöfva klaga, synnerligast som de under en följd af år varit i en lyckligare belägenhet genom sedelutgifningen än andra mindre gynnade rörelsegrenar. På grund häraf hemställer motionären: att Riksdagen täcktes ålägga den enskilda banksedelutgifningen en skatt från och med 1889 af 30 kronor pr tusen af det belopp, som i medeltal varit utelöpande, hvilket

genom någon lämplig kontroll, som utskottet behagade föreslå, torde fastställas.

I en vid förliedet års andra riksdag väckt motion inom Andra Kam-maren föreslogs, såsom bekant, att den för sedelutgifningen stadgade bevillningsafgift för högsta under året utelöpande sedelbelopp af 2 kronor per mille måtte höjas till 20 kronor. Bevillningsutskottet afstyrkte förslaget, men föreslog en förhöjning i afgiften till 3 kronor. Utkottets sålunda gjorda förslag afslogs af Första Kam-maren, men bifölls af Andra Kam-maren, hvar-efter vid i anledning häraf företagen gemensam votering Riksdagens beslut blef i öfverensstämmelse med Andra Kam-marens, och utfärdades kongl. förordning i ämnet den 28 oktober 1887.

Under de få månader, som sedan dess förflutit, hafva, så vidt utskottet har sig bekant, ej tillkommit några nya omständigheter, som kunna föranleda ett ytterligare höjande af berörda bevillningsafgift. Fastmer torde de enskilda bankernas allt jemt sjunkande vinst tala emot dylika förslag. Utskottet erinrar, att, då all annan rörelse och näring under de senaste åren lidit af ett allmänt betryck, en naturlig följd häraf blifvit, att bankernas vinst nedgått icke endast till följd af den minskade rörelsen utan äfven genom de förluster, som tidt och ofta drabbat dem. Enligt hvad de vid utskottets till nyssberörda Riksdag afgifna betänkande fogade tabeller utvisa, utgjorde de enskilda bankernas nettobehållning under år 1884 6,273,378 kronor 54 öre, men nedgick sedermera under år 1885 till 5,947,390 kronor 76 öre samt år 1886 till 5,152,849 kronor 60 öre och torde sannolikt under år 1887 hafva ytterligare nedgått. Att under sådana förhållanden nu ånyo öka bankernas beskattning anser utskottet icke vara öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

Den af motionärerna föreslagna förhöjning till 30 kronor per mille, eller med icke mindre än 900 procent, anser utskottet vara en alltför våldsam och i sina följder genomgripande åtgärd. Rubbningar af oberäkneligt slag skulle derigenom inträda i affärsverksamheten, ty det torde ej vara tvifvel underkastadt, att samtliga sedelutgifvande banker genast skulle indraga såväl större delen af sina lån som de flesta af sina afdelningskontor. Det torde icke heller behöfva påpekas, att det med motionerna afsedda ändamål, eller att på beskattningens väg borttaga de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, säkerligen skulle uppnås. Att på detta sätt beröfva bankerna en dem genomlagstiftning tillerkänd rätt kan svärigen anses rättmätigt. I utskottets ofvannämnda betänkande framhölls i afseende härå, hvad utskottet jemväl nu vill särskildt betona, eller det i högsta grad betänkliga deri att sålunda använda bevillningsrätten till att helt och hållet omintetgöra hvad

som är regleradt genom särskild lagstiftning och som således också endast genom sådan bör kunna upphävas.

Utskottet hemställer följaktligen,

2:o

att ifrågavarande af friherre Klinckowström samt herr Smith väckta motioner måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Stockholm den 5 mars 1888.

På utskottets vägnar:

ER. GUST. BOSTRÖM.

Reservationer:

af herrar *Boström*, *Nyström* och *Anders Svensson* mot den af utskottet vid punkten 1:o nyttjade motivering.